

Datum: 2023-11-01
Diarienummer: 2023-16134-3

Mottagare:
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Referens: Ju2023/01326

Datalagring och åtkomst till elektronisk information

Säkerhetspolisen anser att utredningens förslag begränsar datalagringen i större utsträckning än vad som krävs för att anpassa lagstiftningen till EU-domstolens praxis. Förslagen leder i vissa delar till att de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter till att förebygga, förhindra, upptäcka och utreda brott kommer att försämrast.

Säkerhetspolisen instämmer därför i och ställer sig bakom synpunkterna som framförs i det särskilda yttrandet.

Säkerhetspolisen lämnar därutöver följande synpunkter på förslagen i betänkandet.

Lagring och tillgång till uppgifter i syfte att skydda nationell säkerhet

Den nationella säkerhetslagringen

Av utredarens redogörelse för relevant praxis från EU-domstolen framgår att domstolen medger att behöriga myndigheter under en begränsad tid ålägger tjänsteleverantörer en generell och odifferentierad lagringsskyldighet avseende trafik- och lokaliseringssuppgifter, om målet är att skydda nationell säkerhet. Enligt utredarens förslag uppställs emellertid, utöver i förhållande till tidsaspekten, krav även beträffande vilka tillhandahållare och uppgifter som ska omfattas av lagringsskyldigheten. Detta leder till att utredningen begränsar datalagringen för nationell säkerhet i större utsträckning än vad som krävs för att anpassa lagstiftningen till EU-domstolens praxis.

Säkerhetspolisen vill understryka vikten av att det i beslut om nationell säkerhetslagring inte bör finnas krav på Säkerhetspolisen att peka ut specifika leverantörer eller uppgifter. Istället förespråkar myndigheten att beslutet ska kunna omfatta samtliga leverantörer av tjänsterna såväl som samtliga uppgiftstyper som får lagras för ändamålet. Ett sådant förslag skulle bättre och mer ändamålsenligt utnyttja det utrymme som EU-domstolen medgett i detta avseende samt förbättra Säkerhetspolisens möjligheter att bekämpa brott och brottslig verksamhet.

Tillgång till uppgifter i syfte att skydda nationell säkerhet

Säkerhetspolisen är den nationella säkerhetstjänsten och har bl.a. i uppdrag att förebygga, förhindra och upptäcka brott mot rikets säkerhet eller terrorbrott respektive utreda och lagföra sådana brott. Eftersom samtliga brott och brottslig verksamhet som Säkerhetspolisen har att bekämpa har en koppling till nationell säkerhet har utredningen föreslagit att tillgång till uppgifter som lagrats genom beslut om nationell säkerhetslagring kan ges avseende dessa brott. Utöver detta har utredningen föreslagit att tillgång till sådana uppgifter även kan ges för andra brott än de som Säkerhetspolisen har att bekämpa. Detta gäller under förutsättning att brottet eller den brottsliga verksamheten i fråga på grund av sin omfattning eller karaktär kan anses utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet.

Säkerhetspolisen har stor förståelse för Polismyndighetens och i förekommande fall även andra brottsbekämpande myndigheters behov av tillgång till datalagrade uppgifter. Innan begreppet nationell säkerhet utvidgas på förslaget sätt bör dock konsekvenserna av ett sådant utvidgande vidare analyseras. För det fall andra brottsbekämpande myndigheter anses ha uppdrag som avser

Datum: 2023-11-01

Diarienummer: 2023-16134-3

nationell säkerhet uppstår frågor om hur detta förhåller sig till skyldigheter och uppdrag i andra regelverk, t.ex. säkerhetsskyddsrättsliga aspekter, samrådsskyldighet enligt lagen om elektronisk kommunikation (2022:482) inför beviljande av tillstånd att använda radiosändare och den kommande regleringen om ett granskningssystem för utländska direktinvesteringar. Därtill uppstår frågor om hur utredningens förslag i denna del förhåller sig till befintlig systematik i de brottskataloger som finns i regler för hemliga tvångsmedel t.ex. i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Eftersom tillgång till uppgifter som lagras för nationell säkerhet förutsätter tillstånd enligt regler för hemliga tvångsmedel finns risk för tillämpningssvårigheter om brottskatalogerna i respektive lagstiftning inte är synkroniserade. För att undvika gränsdragningsproblematik mellan brottsbekämpande myndigheters uppdrag och tillämpningssvårigheter på grund av bristande harmonisering med regler för hemliga tvångsmedel, är det viktigt att i det fortsatta lagstiftningsarbetet identifiera och analysera konsekvenserna av ett utvidgande av begreppet.

Verkställighet av Säkerhetspolisens beslut

Enligt utredningens förslag får Säkerhetspolisens beslut om nationell säkerhetslagring verkställas om det inte har överklagats inom en vecka eller om det har fastställts av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). Säkerhetspolisen anser att myndighetens beslut om nationell säkerhetslagring ska kunna verkställas omgående. Inom den brottsliga verksamhet som Säkerhetspolisen har att bekämpa kan myndigheten få in information från t.ex. informatörer eller internationella partners om omedelbart förestående hot som kräver mycket snabba insatser. Dessutom kan omvärldsläget förändras snabbt. En ordning där Säkerhetspolisens beslut om nationell säkerhetslagring inte ska verkställas förrän SIN har prövat om beslutet ska fastställas eller upphävas, eller en vecka har gått från beslut och ingen överklagan har inkommit, är därför inte lämpligt. Beslutet borde istället gälla omgående. Om beslutet överklagas och upphävs av SIN får de tillhandahållare som mottagit beslutet samt Säkerhetspolisen radera informationen de inhämtat under perioden från beslut till upphörande. Detta för att säkerställa att information kan inhämtas skyndsamt i de akuta lägen som nationell säkerhetslagring kan behövas.

Kontrollorganet

Utredningen har föreslagit SIN som kontrollorgan avseende Säkerhetspolisens beslut om nationell säkerhetslagring. Säkerhetspolisen anser att valet av kontrollorgan behöver övervägas ytterligare. I det arbetet bör ordningen i befintliga regleringar, t.ex. lagen om elektronisk kommunikation och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar, såväl som pågående utredningar där närliggande frågor behandlas beaktas.

Bedömningen av hotet mot Sveriges säkerhet

Enligt utredningens förslag ska Säkerhetspolisen i fråga om hotbilden mot Sveriges säkerhet samråda med Försvarmakten. Säkerhetspolisen anser att det är tillräckligt att myndigheten samråder med Försvarmakten vid behov, varför den föreslagna bestämmelsen i detta hänseende bör ändras.

Lagring och tillgång till uppgifter i syfte att bekämpa grov brottslighet

Geografiskt riktad lagring

Utredningens utgångspunkt är att geografiskt riktad lagring ska ske i områden där det finns en förhöjd risk för förberedelse eller genomförande av grov brottslighet. Trots denna utgångspunkt har utredningen tagit fram en modell som baseras på den officiella statistiken av samtliga anmälda brott. Enligt Säkerhetspolisens uppfattning bör en modell för geografiskt riktad lagring utgå från risken för förekomsten av allvarliga brott, inte brott i allmänhet. Utredningens förslag är således missvisande

Datum: 2023-11-01

Diarienummer: 2023-16134-3

och ger dålig träffsäkerhet och därmed begränsas den operativa förmågan på ett onödigt sätt. Modellen bör vidare vara behovsanpassad på så sätt att de brottsbekämpande myndigheternas tillgång till lagrade uppgifter ökar när det allvarliga våldet ökar samt minskar i motsvarande mån.

I det särskilda yttrandet förespråkades att en alternativ modell tas fram, förslagsvis genom att Brottsförebyggande rådet (Brå) ges i uppdrag att ta fram statistik för ändamålet. Regeringen har givit Brå ett sådant uppdrag och inom ramen för detta har Brå hämtat in Säkerhetspolisens synpunkter. I korthet framförde myndigheten att det av Brå föreslagna urvalet av statistik för att ta beslut om geografiskt riktad lagring är att föredra framför utredningens, även om Brå:s urval också kan bli missvisande eftersom det utgår från befintlig statistik. Enligt Säkerhetspolisen bör statistikuppgifter istället tas fram för just ändamålet beslut om geografiskt riktad datalagring

Den behöriga myndighetens beslut

Enligt utredningens förslag ska Post- och telestyrelsens varje år, senast den 1 juni, genom normbeslut föreskriva vilka kommuner som ska omfattas av den geografiskt riktade lagringen. Föreskrifterna om geografiskt riktad lagring kommer att vara offentliga. Säkerhetspolisen anser att det är direkt olämpligt att det på förslaget vis offentliggörs vilka kommuner som omfattas av den geografiskt riktade lagringen. Även själva modellen och kriterierna för den geografiskt riktade lagringen bör hemlighållas.

Lagring och tillgång till uppgifter från s.k. OTT-tjänster

Lagringsskyldighet

Säkerhetspolisen välkomnar utredningens förslag att även OTT-tjänster ska omfattas av lagringsskyldigheten i lagen om elektronisk kommunikation.

Modernisering av anpassningsskyldigheten

Utredningen föreslår att anpassningsskyldigheten ska omfatta samma aktörer som enligt utredningens förslag ska omfattas av lagringsskyldighet enligt lagen om elektronisk kommunikation. Även tillhandahållare av OTT-tjänster ska alltså vara skyldiga att bedriva sin verksamhet så att beslut om hemliga tvångsmedel kan verkställas och så att verkställandet inte röjs.

Med hänsyn till att användningen av internetbaserade meddelandetjänster ökar och konkurrerar ut traditionella kommunikationstjänster är det mycket angeläget att tillhandahållare av OTT-tjänster också omfattas av anpassningsskyldigheten. Den föreslagna anpassningsskyldigheten minskar även behovet av att använda hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning är inte bara en resurskrävande åtgärd utan också en ingripande åtgärd, förslaget leder till att liknande information kan inhämtas på ett mindre integritetskänsligt sätt. Säkerhetspolisen välkomnar utredningens förslag i denna del.

Frågor om exekutiv jurisdiktion

Utredningen har gjort bedömningen att det under vissa förutsättningar inte finns några folkrättsliga hinder mot att de brottsbekämpande myndigheterna inhämtar elektronisk information som är eller kan vara lagrad utanför Sverige. Säkerhetspolisen välkomnar att frågan klargörs genom ett uttryckligt lagstöd.

Detta remissyttrande har beslutats av säkerhetspolischefen Charlotte von Essen.